

ORDEN
RETTFERD
FRED

Januar 1980
Nr. 1 - 28. årg.
Løssalg kr. 3,-

I mellomkrigstiden bevilget Arbeiderpartiet flere penger til forsvaret enn Høyre- og Venstreparti-regjeringene gjorde!

HARRY LINDSTRØM LEGGER FREM OVERRASKENDE TALL I «FOLK OG LAND»

«Ridderne av det brukne gevær» ble Arbeiderpartiets tilhengere kalt i mellomkrigstiden. Selv innen sosialistenes rekke het det at partiet forsømte landets forsvar ved for små bevillinger.

— Dette er blitt gjentatt så ofte at det er blitt sannhet etter den Goebelske gjentakelsesteori, skriver Harry Lindstrøm i et innlegg i månedens nummer av «Folk og Land». Lindstrøm påviser i innlegget at Høyre- og Venstre-regjeringene lå langt etter Arbeiderparti-regjeringene i sine bevilgninger til beredskapet, mens Bondepartiet ytet mest.

Under tittelen: OGSÅ ET JUBILEUM har vi tatt innlegget inn på side 2.

JENS BJØRNEBOE OM «LANDSSVIKOPPGJØRET»:

Man må til Stalins og Bresjnevs Moskva for å finne lignende rettspraksis:

I generasjoner fremover vil «landsvikeroppgjøret» bli debattert. Boken av professor Andenæs vil ikke danne sluttkapitlet for diskusjonen om oppgjøret, slik mange «Blodøkser» fra den tid hadde håpet på.

Til Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) strømmet det daglig inn henvendelser fra forfattere og forskere med spørsmål etter materiale til nye bøker som er under arbeid, og fra Danmark, England, Tyskland og USA er det i den senere tid kom-

met forespørsler fra biblioteker om litteratur som omfatter okkupasjonstiden og «rettsoppgjøret».

Jens Bjørneboe var en av de forfattere som i årene før sin død gransket «landssvikernes» forhold med stor interesse. Hans bok om emnet, «Under en hårdere himmel», er fortsatt svært etterspurt, etter at den i tre opplag kom ut på Cappelen forlag. Senere er den også kommet ut som pocket-bok på PAX.

Jens Bjørneboe skrev et etter-skrift i boken sin. Det kom

ikke med i Cappelen's bøker, mens Pax tok det med i *sin* ut-gave.

Det viser til fulle Bjørneboes syn på «oppgjøret», og etter-skriftet er et treffende kommentar til professor Andenæs' bok og det etterfølgende «På sparket»-program.

Vi vil gjerne at flest mulig skal få lest Jens Bjørneboes flengende kritikk av «landsvikeroppgjøret», og har derfor tatt etter-skriftet inn på side 5.

Tryggve Gran er død!

Flygeren, polarforskeren og forfatteren Tryggve Gran er død. Han ville ha fylt 91 år den 20. januar.

I 1910-13 var Tryggve Gran deltaker i Scotts sydpolsekspedisjon. Den 30. juli 1914 krysset han som førstemann Nordsjøen med fly. Med sin Bleriotmaskin «Ca Flotte» brukte han 4 timer og 10 minutter på flyferden fra Cruden Bay i Skottland til Jæren i Norge.

Under den første verdenskrig deltok Gran som flyger i det britiske flyvåpen, utmerket seg og fikk majors grad. Med sine sterke nasjonale følelser var det naturlig at Tryggve Gran sluttet seg til Nasjonal Samling under okkupasjonen, etter tidligere å ha tilhørt Fædrelandslaget. Mange av oss fikk derfor dyrke vennskapet med ham i fredstidens piggrådleirer, og i årene senere.

I DET BLADET går i trykken meddeles at Vidkun Quislings trofaste og lojale hustru, fru Maria Quisling, døde torsdag 17. januar.

Major Blindheim: Asbjørn Elden foraktes ikke av alle!

SIDE 4

Mens Pinochet teller rubler skåler Bresjnev i Chilensk rødvin!

SIDE 7

Sørlandsbrev fra Snileviga! Stemningsrapport 1945

SIDE 3

«FOLK OG LAND» OFFENTLIGGJØR MINISTER SKANCKES ETTERLATTE PAPIRER:

JEG HADDE FORETRUKKET GRUSOM FYSISK TORTUR FREMFØR DEN PSYKISKE TORTUR SOM «RETTSOPPGJØRET» HAR SKYLDEN FOR!

Sommeren 1946 ble kirke- og undervisningsminister i okkupasjonstiden, professor Ragnar Skancke, dømt til døden for «landssvik».

Lagmannsrettens avgjørelse ble anket, da nye viktige momenter var kommet frem i saken, og det lyktes i november 1947 forsvaren å få avhørt en lang rekke vitner, i håpet å få dommen omstyrtet ved Høyesterett.

Men det var allerede avgjort at minister Ragnar Skancke måtte dø. Han visste for meget, og makthaverne fryktet at hans viten i fremtiden ville styrte grunnlaget for hele «rettsoppgjøret».

Død mann kan ikke snakke, og den 28. 8. 1948 ble han skutt

på Akershus. Kong Haakon i statsråd avsto det benådningsandragende som ble lagt frem dagen før. Dette var anbefalt av ca. 600 prester og professorer.

Gjennom sin innsamling av materiale fra okkupasjons- og fredsårene har Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) tusener interessante dokumenter, som bl. a. omfatter etterlatte papirer fra kvinner og menn som sto sentralt i okkupasjonstidens kamp, og etterfølgende «oppgjør».

Med tillatelse fra gjenlevende NS-slektinger vil «Folk og Land» i 1980-året offentliggjøre noen av disse avslørende papirer, som særlig burde interessere de mange forskere av «landssvik»-saker.

I dette nummer starter vi med å gjengi et brev minister Skancke sendte overlege Jon Leikvam den 23. august 1948, — fem dager før skuddene på Akershus.

Sammen med Scharffenberg var overlege Leikvam en av de få djerne *mannfolk* den gang, som ikke lot seg «fange» av den organiserte hetsstemning, og som minister Ragnar Skancke derfor trygt kunne betro seg til.

Oslo Kretsfengsel,
23. aug. 1948

Herr overlege Jon Leikvam
Oslo

Jeg tillater meg å skrive til Dem i anledning av at min søknad om gjenopptagelse av saken

nå er endelig avslått ved Eidsivating lagmannsretts beslutning av 5. juni 1948 og kjæremål over denne beslutning forkastet ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av 19. august 1948. Jeg har derfor nå innsendt en benådningssøknad som formentlig vil bli behandlet i førstkomende statsråd. Etter 2 1/4 års kamp vet jeg altså idag fremdeles ikke om jeg skal leve eller dø. Men for det tilfelle at det siste skulle inntreffe vil jeg hermed gjerne få sende Dem noen ord til slutt.

Hverken lagmannsretten eller Høyesteretts kjæremålsutvalg fant det «nødvendig» å gå nærmere inn på alle de mangler og uriktigheter ved dommen over meg, som min forsvarer, H.r.adv.

J. Øvergaard hadde påpekt. Riktignok finner Høyesteretts kjæremålsutvalg i likhet med lagmannsretten «at de opplysninger som er gitt under bevisopptegnelsen vel kan stille visse sider ved domfeltes virksomhet i gunstigere lys», men uttaler i denne anledning bare at dette «i tilfelle må tas i betraktning ved avgjørelsen om benådning skal gis».

De skyver altså bare det hele fra seg. Det hadde ikke vært mulig i en normal rettsal.

Jeg fikk min dom i Høyesterett med 5 dommere. Senere er jo dette endret til 9 dommere, hvorved der kreves kvalifisert flertall til dødsstraff, nemlig 6. Jeg er klar over at dette ikke (Forts. side 6)

OGSÅ ET JUBILEUM!

AV HARRY LINDSTRØM

Herr redaktør!

I november nr. av «Folk og Land», finner jeg en artikkel av major Einar SAGEN, om det 100 års jubileum man har feiret eller fortiet om JOHAN NYGAARDSVOLD som var statsminister her i landet i tiden 20. mars 1935 til 25. juni 1945. Major Einar SAGEN er åpenbart meget bitter på statsminister JOHAN NYGAARDSVOLD som han mener sviktet eller var skyld i *miseren* eller *miserene* som er knyttet til den 9. april 1940 da NORGE ble angrepet av den tyske krigsmakt.

Major Einar SAGEN regner opp 4 forskjellige avsnitt hvor han angir de ankepunkter han har mot statsminister JOHAN NYGAARDSVOLD når det gjelder forspillet til det som hendte den 9. april 1940. De 4 avsnitt er:

1. Statsminister NYGAARDSVOLD brukte som forsvarsministre, antimilitarister.
2. Gjennom sin regjeringstid har statsminister NYGAARDSVOLD systematisk forsøkt å ødelegge landets FORSVAR.
3. Statsminister NYGAARDSVOLD nektet å mobilisere.
4. Statsminister NYGAARDSVOLD nektet å la NORGE få en skikkelig SPIONLOG.

Hva major SAGEN mener med det siste, vet jeg ikke, men jeg antar at det må være tale om en antispionlov eller -avdeling.

Det må alltid være en ufravikelig betingelse i enhver diskusjon eller hvor man forsøker å meddele andre hva man mener, at man er sikker på at de andre skjønner hva man sier, og man må forsøke å oppfylle noen få

VILKAR eller følge en plan.

a. Man må fremlegge faktum eller fakta om det man vil si.
b. Når faktum eller fakta er fremlagt, må man vurdere og undersøke om dette faktum eller disse fakta, adskiller seg fra de planer og de lover etc. som tidligere var lagt.

c. Derefter må man vurdere og undersøke om hvem som var ansvarlig for avviket mellom virkelighet og disse lover etc. Man må derved være villig til å godta kritikk mot seg selv, den stand eller gruppe man taler for eller vil tale for. I DAG er det i dette land så å si UMULIG å være objektiv, idet man i så tilfelle alltid er nødt til å ta frem forhold som en eller annen før rammer dem. Videre er det såre alminnelig at man særlig i dette land, forsøker å finne en eller annen forklaring på at man selv eller andre ikke fikk anledning til å gjøre det eller det, eller at man gjorde det og det.

Mens jeg studerte ved NORGES TEKNISKE HØGSKOLE, fulgte jeg en rekke straffesaker som var anlagt mot nordmenn som hadde gjort tjeneste i den tyske krigsmakt. Jeg kan IKKE minnes en eneste slik sak, hvor ikke anklagede hevdet som det vesentligste av sitt forsvar, at han utførte denne tjeneste *fordi* regjeringen NYGAARDSVOLD hadde forsømt landets forsvar ved for små bevilgninger til dette forsvar. Dette er blitt gjentatt så ofte at det er blitt sannhet etter den Goebbelske gjentakelsesteori. Det er mer enn sørgelig at ingen har maktet fortelle om de faktiske forhold, selv om disse må ha vært kjente for

alle som har talt om forholdet.

Går man gjennom de regnskapsstall som finnes ved Statistisk sentralbyrå over anvendelse av pengemidler i statskassen, dvs. man studerer regnskapsstall som finnes i statsregnskapet for årene 1919/20 til 1939/40 finner man *dette*:

I disse år ble det anvendt:

1. Av de borgerlige regjeringer: til forsvaret 746,9 = 10,4%, til undervisning etc. 892 = 12,42% til helsestell 269,8 = 3,74%, av i alt 7 182,4.

i alt ..... Kr. 7 182,4 mill.
derav til:
Forsvaret ..... Kr. 746,9 mill = 10,40 %
Skole, undervisn., vitenskap og kunst ..... Kr. 892 mill = 12,42 %
Helsestell ..... Kr. 269,9 mill. = 3,74 %

Det ble av regjeringen Johan Nygaardsvold anvendt i årene 1935/36 til 1939/40:

i alt ..... Kr. 2 558,5 mill.
derav til:
Forsvaret ..... Kr. 399,7 mill. = 15,62 %
Skole, undervisn., vitenskap og kunst ..... Kr. 298,5 mill. = 11,67 %
Helsestell ..... Kr. 90,5 mill. = 3,54 %

Holder man så året 1939/40 da det ble anvendt til forsvaret totalbeløpet, får man dette bilde:

i alt ..... Kr. 1 844,4 mill.
derav til:
Forsvaret ..... Kr. 205,2 mill. = 11,13 %
Skole, undervisn., vitenskap og kunst ..... Kr. 232,4 mill = 12,60 %
Helsestell ..... Kr. 66,6 mill. = 3,28 %

Eller, studerer man statsregnskapet for årene 1919/20 til 1938/39 får man at de forskjellige partiregjeringsregjeringer anvendte

2. Av arbeiderpartiregjeringen: til forsvaret 399,7 = 15,6%, til undervisning etc. 298,5 = 11,67 %, til helsestell 90,5 = 3,54 %.

Holder man året 1939/40 utenom denne analyse, idet året var ekstraordinært, får man:

Av arbeiderpartiregjeringen: til forsvaret 205,2 = 11,13%, til undervisning etc. 232,4 = 12,6% til helsestell 66,6 = 3,3%. (Alle beløp er i millioner kroner.)

Det ble av de borgerlige regjeringer i tiden 1919/20 til 1934/35 anvendt av statsmidler:

Kr. 1 844,4 mill., til forsvaret: kr. 205,2 mill. = 11,13 %.
C. Venstre regjeringene i alt: Kr. 4 496,3 mill., til forsvaret: kr. 469,9 mill. = 10,45 %.
D. Høyre regjeringene i alt: Kr. 2 015,9 mill., til forsvaret: kr. 201,2 mill. = 8,98 %.

M.a.o. viser statsregnskapene for årene 1919/20 til 1938/39 at det av de totale statsanvendelser ble anvendt til forsvaret av:

Bondepartiregj. .... 11,31 %
Arbeiderpartiregj. .... 11,13 %
Venstre regj. .... 10,45 %
Høyre regj. .... 9,98 %

Det ble i årene 1919/20 til 1838/39 idet det ekstraordinære år 1939/40 er holdt utenom, anvendt av statsmidler til forsvaret:

A. Av de borgerlige regjeringerpartier 10,40 %.

B. Av arbeiderpartiregjeringen 11,13 %.

Deler man så opp den borgerlige regjeringstiden i de forskjellige partier, får man:

Dersom man deler opp totalbevilgningen til forsvaret, foretatt av de borgerlige regjeringerpartier i tiden 1919/20 til 1934/1935 får man at det til forsvaret ble anvendt i kroner og %-andel av totalutleggene:

1. Av HØYRE-partiregjeringsregjeringer kr. 201 200 000 = 9,98 %.

2. Av VENSTRE-partiregjeringsregjeringer kr. 469 900 000 = 10,45 %

3. Av BONDE-partiregjeringsregjeringer kr. 75 800 000 = 11,31 %.

Dette skal sammenholdes med

ARBEIDER partiregjeringen som anvendte av statsmidler til forsvaret kr. 205 200 000 = 11,13 %.

(Forts. side 6)

RETTSPRINSIPPER — deres anvendelighet og pragmatiske variasjon

AV ADJUNKT KAARE KAHRBERG

Etter dommen i Reksten-saken skriver Bergens Tidende 27/12-79 blant annet følgende:

«I kommentarene etter dommen er det vanlige argument bragt fram. Det var ikke for å få felt skipsreder Reksten man førte denne saken. Det var for prinsippets skyld, for å få slått fast at en del internasjonale finansoperasjoner ikke kan godtas. Landet kan bli årelatt av flukten til skatte- og valuta-paradisene, er gjennomgangsmelodien.

Argumentet henger ikke på greip, for å si det på godt vestlandsk. Når et menneske trekkes for retten og trues med to års fengsel og tap av all ære og aktelse, er det ikke noe man gjør for å få en interessant prinsippdiskusjon. Da er det blodig alvor, og da krever alle grunnsetninger i en rettsstat at hvert eneste ledd i beviskjeden holder,

og at tiltalte virkelig er skyldig i en alvorlig forbrytelse.

I Reksten-saken har det dreid seg om uklare lover og enda mer uvisse praksis. Både skipsreder Reksten og de juridiske eksperter som han har brukt, har ment at norsk lov ikke forbød den forretningsførsel som rederiet drev. Da har man full rett til å se bort fra det faktum at mange politikere ikke liker det man gjør. Det skal ikke være nødvendig å etablere et slags lytteutstyr for uklare politiske «signaler».

Dommen gjør det ubarmhjertig klart at i en norsk rettsal holder det ikke med politiske programklæringer, antakelser og sannsynlighet. Er ikke kjennsgjerningene klare, og bevisførselen solid nok, skal ingen tiltalt dømmes.

Dommen føles betryggende, fordi den gir begrepet rettsikkerhet et innhold.»

I denne spesielle saken slutter jeg meg selvfølgelig til dem som mener at frifinnelse var på sin plass. Det er imidlertid atskillig mer som skal til før enn jeg vil anse rettssikkerheten som gjenreist i Norge. For hva med de ca. 100 000 norske borgere som ble trukket for en partisk sammensatt «rett» fra 8. mai 1945 og utover? Har det norske rettsvesen noen gang tatt avstand fra sin start etter siste verdenskrig?

Det skal også atskillig mer til før jeg vil anse Bergens Tidende for en rettssikkerhetens forkjemper. For hva slags meninger er det avisen prioriterer og bestiller hver gang en saklig kritisk røst tilfeldigvis slumper til å få hevet seg til angrep på det berømmelige «retts»-oppgjøret?

Avisens inkonsekvens kunne ha vært et interessant forskningstema for sosialpsykologer

— om det bare kunne finnes noen redelige personer blant dem, som kunne fatte interesse for de merkelige inkonsekvenser og prinsipielle helomvendinger som finner sted i rask skifting i hodet på våre «folkeledere»: the establishment, ikke minst i B.T.

Som så mange andre norske aviser nu, så ynder også B.T. å kalle seg partipolitisk nøytral. Kanskje ville det bli noe vanskelig å forbli storavis som organ for et mini-parti? Men ingen skal kunne ta feil av det faktum at avisen er et «talerør» for dem Jon Leirfall pleier å kalle «vinglemennene», og deres taletrengte «rør».

I samme avisnummer hvor lederen trekker så altfor vidtgående «lærdommer av Reksten-saken» finner vi på samme side 2, noen «synspunkter» på «Universitetet og sannhet» — også en velskrevet artikkel, av ving-

lemannen Sigmund Gjesdal. Han beklager seg over forfall når det gjelder begrepet akademisk objektivitet. Det fører til uredlighet: Man låner vitenskapsmannens kappe og prestisje for å gi autoritet til meninger og standpunkter som savner det innhold av sannhet som en lang og ubrutt tradisjon har forbundet med den frie forskning.

Tenk om det engang kunne demre for både S. G. og resten av B.T.'s produktive skribenter: at det er nok ikke bare i vårt skolevesens forskning vi finner propaganda for usaklige meninger — istedenfor objektiv og sannferdig fremstilling. Og at der finnes et stort og gjennomgripende tradisjonsbrudd i vårt folk tidsrommet 1940—45.

Kaare Kahrsberg

FOLK^{og}LAND

UAVHENGIG AVIS

Utgiver: Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Ansvarlig redaktør: Kåre Haugerud

Et år med sorger og gleder

Mange NS-folk fikk i første halvdel av året hardt føle den økte hets og forfølgelse som hadde sin årsak i såvel «Holo-caust»-fremvisningen i fjernsynet som bombeattentatet 1. mai. Det var ikke fritt for at enkelte begynte å miste motet. Hva nytter det vel å fortsette arbeidet med å spre opplysning om Nasjonal Samlings virkelige gjerning og innsats under okkupasjonen når det likevel er a n d r e s gjerninger vi skal dømmes på? Har det noen hensikt å prøve å stemme opp mot mediagigantenes stadig opptrappede og systematiske hets, som er verre i dag enn i de første år etter 1945, og som ofte tar enda mindre hensyn til sannheten enn den gang?

Et lyspunkt kom imidlertid mot slutten av året da tre modige kamerater stilte opp i «På sparket» og fikk mulighet for å peke på noen fakta og sammenhenger som i dag er ukjente for de fleste.

Selvfølgelig har også vi i «Folk og Land» kunnet registrere disse sorger og gleder som NS-folk har vært utsatt for i 1979. En stund fryktet vi at en del av våre trofaste venner skulle gi opp og derved svekke avisens grunnlag. Men heldigvis skulle det gå annerledes.

At vi siste år fikk inn flere «støtteannonser» enn i noe tidligere år, har våre lesere allerede kunnet konstatere. Nå kan vi også fortelle at vi, tross alle vanskeligheter, hadde en god netto fremgang i abonnenter siste år.

De fylker som hjalp til å skape fremgangen, var: Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Rogaland, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Oppland og Hedmark. I noen av disse fylkene var fremgangen faktisk ganske betydelig — det gjelder Finnmark, Rogaland og Telemark.

Tre fylker oppnådde pussig nok nøyaktig det samme abonnenttall som året før: Møre og Romsdal, Hordaland og Vest-Agder.

I fem fylker hadde vi en tilbakegang, selv om den var ubetydelig, nemlig i Sør-Trøndelag, Sogn og Fjordane, Akershus, Oslo og Østfold.

Alt i alt et ganske brukbart resultat, men: La oss sørge for at alle fylker viser fremgang i 1980.

Bukken og havresekken

Med en viss forundring konstaterer vi at L. J. Dorenfeldt har dristet seg til å anmelde professor Andenæs' bok «Det vanskelige oppgjøret» i «Farmand» nr. 52/79. Hadde vi vært i den forhenværende riksadvokats bukser, ville vi derimot tiet dørgende stille, for her ligger det svært nær å tenke på det gamle ord om bukken og havresekken.

Som kommer var Dorenfeldt mer innblandet i «rettsoppjøret» enn de fleste. Fra Ilebu husker vi ham f.eks. som en uvanlig iherdig «påfyller». «Påfyll» var alle disse helt automatiske og neppe særlig retts sikre forlengelser av fengslingskjennelser i varetektstiden, forlengelser som etterhvert strakte seg over både måneder og år. De fleste fengslede hadde i disse tilfeller en svært klar forståelse av at dommerne ikke interesserte seg det ringeste for hva de hadde å si — om de da i det hele tatt ble tillatt å åpne munnen. Og Dorenfeldt var på dette felt ihvertfall ikke bedre enn de andre.

At en slik mann skal tre frem som en tilsynelatende objektiv vurderer av en bok om «landssvikoppjøret», er blandt de anomalier som ikke forundrer oss, men som er like ille for det.

At Dorenfeldt stort sett betrakter «oppjøret» som fine greier, behøver vi vel ikke å fortelle noen.

Stemningsrapport 1945

Dette brev fra Nils i Snileviga kom utrolig nok inn i Christiansands Tidende i oktober 1945.

Herr redaktør!

Æ har i adskillige uger vært inne på at det æ noe galt et eller annet sted, noe riv ruskende hen i natta galt, men æ kan ikke riktig finne ud å grunnen kan være, enda æ har studert på sagen i søvnløse netter te langt ud i de små timer når skikkkelige mennesker kommer hem fra rangeller fra møde i losjen, som Pider Bomsen sier når han kommer vaklende til viggvammen klokka 5 om mornann og nesten ikke kan finne døra for bare nøilehå. Under okkupasjonen husker ææ Graudehaue sa at etter krigen, da skolle vi i hvert fall ikke ha tebage noen av de gamle somlekoppene. Det vil vi alle sammen protestere mod, sa han, og så slo han i kjøkkenbenken så kaffierstatningen skvatt.

Jovisst blei det protest. Før vi visste ordet av det sadd de der, heile hauen, på de forskjellige taburettane og gnagde bein og drømte som før i tia. Men almuen måtte saktens også ha noe å tygge på for ellers kunne de jo gjennomskue heile svindelen. Derfor passa det heilt fortrinlig at det kunne kastas noen tusen landssviger ut på markedet te trøst og vederkvegelse. Og folk nøyer sæ ikke med de notoriske NS-folkane, nei, de forsøger å

kløre ud øyane på hverandre og glefser etter hverandre så godt de kan. For nå æ vi blitt frie folk i et fritt land, nå kan vi ødelegge vår nestes røkte og ære med mer eller mindre anonyme smussartikler uden å risikere noe. Vi bare kaller han for landssviger, for skolle det bli injuriesøksmål og gode greier æ det ikke så vanskelig å bevise at han indirekte har gjort noe han ikke skolle gjort. Og har han gjort noe han ikke skolle gjort, da æ han selvfølgelig landssviger. Å fageren har vi ellers landssviganordningen for?

Nei nå kommer æ visst ud på dybt vann, redaktør, men sagen æ at æ blir så forbanka sinna når folk ska forsøge å mistenkeliggjøre hverandre og grave i sager som de ikke har noe med. I Snileviga æ vi forlengst landssviger alle sammen, det æ ikke det. Herude æ det nærmest en æresag å være landssviger. Hvis en ikke æ landssviger æ en nemlig Englandsfarer, og det æ det ingen som vil ha siddande på sæ. Det får være måde på alt.

Men i byen har dere visst enda ikke fått pilla ud alle de svingefulle. Æ ser at Urdal i Fædrelandsvennen haller fram Risnes og Schoder. Det æ rekti, Urdal, hold fram som du stevner, stopp ikke jakta med to skalper. Det æ nok å ta av, en kan jo for sikkerhetsskyld forsøge sæ fram. Assen æ det me pastor Gundersen? Æ det ikke

best å tittle litt på pastor Ørn, kjøbmann Senumstad, doktor Loland, ordfører Peersen og diverse andre som har sett nok så mystiske ud onder krigen. Og han derre Wergeland-Franck, han som gikk rundt og hekta folk fordi de kjøpte noen griser på Lista eller hamstra noen kilo grønnsager som vi kanskje hadde ståle fra tyskerane. Byfogd Norem — ser ikke han ud som litt av en tysk gestapist? Personlig har æ alltid trodd at advokat Usland har gått rundt og kamuflert sæ — fin kamuflasje. Men en ska ikke skue hunden på hårane. Han æ sikkert en varulv.

Det æ nok å ta av, redaktør, det æ bare å forsyne sæ med god appetitt. Det mangler ikke på landssviger i det storskrytende Norge som under okkupasjonen stod som et eksempel for heile verden. Vi trodde ei stund at befolkningen viste en tapper modstandsvilje. Heilt til de kom tilbake fra England og begynte å granske.

Vi finner oss i granskinga — i Snileviga som overalt ellers. Men nå begynner vi så smått å summe oss herude. Ingen i Snileviga vil heretter finne sæ i å bli undersøkt og endevendt som beidemakk.

Vi som blei igjen i landet, vi kan også kreve litt gransking både her og der. Vi leser om milorg. og sivorg. og hjemme- (Forts. side 6)

Minneord om Axel Skuggevik

Axel Skuggevik døde plutselig den 22. november. Han var medlem av Nasjonal Samling fra 1933, — og vi kan nesten si, til sin død.

Dette blir nærmere 47 år, og det er en lang tid. Men ikke en eneste gang slo han av på det han mente var sant og rett. Han var seg selv til det siste, tålte alt og tilgav alle. Han ofret gladelig sin popularitet og prestisje bare det gagnet den sak han var gått inn for, alltid i spenn og aktivitet for sine ideer.

Skuggevik var NS-lagfører for Surnadal i mange år. Under krigen forlot han en tid gårdsbruk, kone og barn og dro til Østfronten som frontsoldat, nærmere 40 år gammel.

Da han etter krigen ble sjikantert og straffet for dette, trøstet han seg med at ingen går i døden for å forråde sitt land.

Vi gjengir nedenfor de minneord en venn av ham skrev i lokalpressen ved hans død:

Jeg har nettopp mottatt det triste budskap at Axel Skuggevik på Glærum døde i går. Han lå og hvilte, og så gikk den korte hvilen over til en lengre.

Først ble jeg stående apatisk,

men etter hvert begynte jeg å tenke og minnes. For mitt indre øye så jeg i spredte glimt scener fra et vennskap som hadde vart i 40 år.

Jeg mintes samvær og diskusjoner på tomannshånd og i grupper om mange slags emner, små sammenkomster og store selskaper i de praktfulle stuene på Glærum. Alltid når jeg kom hjem til Skuggevik var han like hjertelig og vennlig og kunne avse tid til en passiar over en kaffekopp. Han kunne den ting å være en vert og en venn og å holde et vennskap rent.

Med stille vemod tenker jeg tilbake på alle disse år og føler glede og stolthet over at jeg har nydt Skuggeviks vennskap og tillit.

Det var delte meninger om hans standpunkter, men alle var enige om at han var en sannhets søker og en idealist som det ikke fantes ond i. Virkelige uvenner fikk han aldri. De som søkte trøst hos ham, gikk lettet hjem. Når han besøkte folk, så innom, fulgte det en egen, god stemning med ham. Som regel hadde han noe interessant å fortelle eller problemer å drøfte. Han så de lyse og positive sider både i

sak og person og snakket ikke nedsettende om noen. Men var det noe han ikke likte hos en mann, sa han det direkte til ham.

Jeg husker kveldene på Glærum når min venn Axel deklamerte egne dikt så hans malmfulle stemme ga ekko i de massive tømmerveggene. Han leste også Frøding utenboks så jeg husker det: «Jag sov och jag drømde om Ariens land —».

Axel Skuggevik levde glade guttedager på Gyl i Tingvoll i et harmonisk, rikt og givende miljø, som sønn av skolebestyrer, gårdbruker og nestformann i Norges Bondelag gjennom en mannsalder, O. K. Skuggevik, en landskjent personlighet. Etter endt landbruksutdannelse ble han i 1931 gift med Ragnhild Sivertsdatter Glærum, jordtaus på en av Nordmøres storgårder.

Hans nye miljø var også noe for seg selv i god betydning. Gården Glærum hadde tradisjoner i effektivt og fremadskredent landbruk, i kvalitetsmessig håndverk. Folket på gården var kjent for sin arbeidsomhet og virke-trang. De dyrket haugiansk kristenliv, diktet salmer og laget fol-

(Forts. side 7)

Et spørsmål til Røde Kors

AV H. ODDLO ERICHSEN

Herr redaktør!

Iflg. Aftenposten 4. desember, har direktøren for Det Internasjonale Røde Kors komite, Jacques Moreillon, holdt foredrag i Nobelinstituttet i Oslo, og uttalt blant annet, at komiteen har besøkt 300 000 politiske fanger i 70 land siden annen verdenskrig sluttet.

Mitt enkle spørsmål til IRKK's eventuelle representant i Norge, eventuelt formannen i Norges Røde Kors: Hvorfor nasjonalt eller internasjonalt Røde Kors, ikke fant det mulig å besøke politiske fanger i Norge i tidsrommet 1945 til 1950? Og videre hvorfor man ikke viste

omsorg for disse i andre, europeiske land, eksempelvis Frankrike, Nederland, Belgia og Tyskland?

Mitt spørsmål er fremkommet under den soleklare forutsetning at Røde Kors er en upolitisk, nøytral og utelukkende human organisasjon.

Andenes den 4. des. 1979

H. Oddlo Erichsen

PS! Ovenstående er nektet innlagt i Aftenposten på grunn av «plassmangel», og jeg blir anbefalt å skrive direkte til Norges Røde Kors . . . Slik er Norges, berømte frie presse, dessverre.

Hånd i hånd

AV KRISTIAN HOLGER LARSEN

Herr redaktør!

Under overskriften: Ny nazist-artikkel i «Klassekampen», harselerer Moskva-kommunistenes hovedorgan, «Friheten», over at marxist-leninistene gjentatte ganger har klippet artikler fra «Folk og Land», og brukt dem som sine egne.

I fjor høst kunne bladet avsløre et «leserbrev» i «Klassekampen», som tidligere hadde stått som leder i «Folk og Land».

Denne gang var det en artikkel i «nazibladet», («Salt 2-avtalen en kjempebløff») som kom inn i «Klassekampen» som leserinnlegg. Den var skrevet for «Folk og Land» av anti-kommunisten Jan Ødegård, mens den i (m-l)-organet var undertegnet «VARSKO».

«Friheten» hevder spydig at Maoistene ikke er istand til å se forskjell på sine egne antisovjetiske skriblerier og nazistenes tilsvarende. Maoist- og nazipropagandaen mot sosialismen

og Sovjetunionen går til de grader hand i hand,» skriver bladet, «at ikke engang Maoistene selv ser noen forskjell».

Jeg tør påstå at «Friheten» kaster stein, mens folkene bak avisen sitter i glasshus.

Var det ikke en viss tid da Kremli's herre og mester selv vandret hånd i hånd med Hitler og storkaksene i Berlin? Nemlig etter at kameratavtalen vel var undertegnet. Kanskje jeg også

tør minne folkene bak «Friheten» om et bestemt kommunistisk hovedorgan i Norge, som i tiden omkring 1940 ikke sto tilbake for 1980-årets «Klassekampen» i nazistiske tendenser. Ellers må Norge være breiddfull av nazister, hvis vi skal følge «Frihetens» oppfatning om at alle som går mot Sovjet er «brune». Selv abonnerer jeg på «Folk og Land» på grunn av bladets antisovjetiske holdning, men jeg er langt fra nazist.

Kristian Holger Larsen

Asbjørn Elden møter bare forakt

AV MAJOR SVEIN BLINDHEIM

Herr redaktør!

De hevder i FOLK og LAND nr. 10, november 1979, at Asbjørn Eldens bok OPPGJØR møter bare forakt fra anmelderne. Det er ikke riktig. Avisa KLASSEKAMPEN ba meg om å anmelde boka, hvorpå jeg skrev en både lang og dyptpløyende omtale av den, og som Klassekampen trykte i sin helhet 30. oktober.

At min omtale skulle gi uttrykk for forakt for Elden, benekter jeg. Tvertimot påviser jeg fine, positive sider ved personen Asbjørn Elden; likeledes har jeg stor respekt for at han tar den belastningen det er selv en siterer en setning fra anmeldersalder etterpå, å stå fram

offentlig slik han gjør. Det at min anmeldelse går inn på andre — og etter min mening særdeles beslektede — sider/aspekter av hele sakskomplekset NS kontra resten av det norske samfunn, innebærer naturligvis heller ikke at jeg skulle ha noen som helst forakt for Asbjørn Elden. Noe slikt kan De heller ikke finne støtte for i anmeldelsen.

Blant annet har jeg i anmeldelsen tatt fatt i den vanlige forenklingen av nordmenn i svart (NS) og hvite (resten, hvorav jeg, iallfall implisitt, hevder at svært mange i realiteten er/var mye svartere enn svært mange NS-folk). Jeg vil avslutte med å sitere en setning fra anmeldelsen, som klart viser at De ikke

har dekning for påstanden om forakt for Asbjørn Elden: «Fascister besitter alle de negative moralegenskaper han (Elden) kan mønstre. Implisitt er ikkefascister annerledes og bedre. På dette plan ligger hovedinnvendingen min mot boka. Det var nemlig fullt opp av såkalt gode nordmenn med langt mer fascistisk sinnelag, enn si gjerninger, enn Elden . . . I okkupasjons-Norge fantes ikke slike markante skillelinjer (underforstått mellom NS og ikke-NS) som forfatteren (Elden) tegner». Det ble dessverre mer enn en setning.

Vennlig hilsen
Svein Blindheim

Partiprogrammene vrir halsen om på alle unge, levedyktige sannheter

Herr redaktør!

Vedlagte innlegg er avvist av Aftenposten og Dagbladet og annet kunne jeg vel ikke vente, for partitreller er de enten de tilhører den ene eller den andre siden av Akersgata.

Folk og Land har gitt spalteplass til flere av mine innlegg som jeg vet strir mot avisens redaksjonelle linje, det er derfor med et visst HÅP jeg sender deg det refuserte innlegget.

Jeg vet ikke hvordan «Folk og Land» stiller seg til partipolitikken, men jeg vet at første post på Nasjonal Samlings program er «en regjering uavhengig av partipolitikk», så kanskje vedlagte innlegg kan være noe for avisen. Naturligvis vet jeg at en gallupundersøkelse vil bli for kostbart, men kunne ikke «Folk

og Land» ta opp en gallupundersøkelse blant sine lesere?

Med hilsen Vera Grønlund

Herr redaktør!

I Aftenposten idag blir det offentliggjort en gallupundersøkelse som viser at partiprogrammene er det viktigste for velgerne. I «En Folkefiende» sier Henrik Ibsen: «Partiprogrammene vrir halsen om på alle unge, levedyktige sannheter».

Det er enkelt å sette sammen et tillitvekkende partiprogram, men disse storartede partiprogrammer lar seg ikke realisere. Dette forstår ikke velgerne. De tviholder på den livsløgnen som partiprogrammene representerer. Jeg foreslår derfor at Aftenposten bestiller en ny gallupundersøkelse:

Spørsmål:

1. «Leser De partienes programmer?» JA NEI
2. A. De som svarer ja får et nytt spørsmål: «Tror De at det partiprogrammet som De stemmer på kan realiseres?»
2. B. De som svarer Nei får et nytt spørsmål: «Hvorfor stemmer De da på akkurat det partiet?»
3. Mener De at Norge er folkestyrt?
4. Hva forstår De ved folkestyre?
5. Tror De at det er i samsvar med grunnloven at Norge skal styres av en regjering av partipolitikere som ofte representerer under halvparten av folketallet?

Vera Grønlund

Ola Nordmann, fei for din egen dør!

AV DOROTHEA N.

Herr redaktør!

Vi er vel alle like rystet over det som foregår i Theran i dag på grunn av et enkelt menneske, en nærmest sinn syk, religiøs fanatiker ved navn Khomeiny, eneherker og tyrann.

Men her en dag da jeg ble sittende og tenke på det som foregikk i mitt eget kjære fedreland etter at freden brøt løs. Fra 1945 og årene ut etter, dukket det ene etter det annet redselsfulle minne opp i min hukommelse. Og jeg har førstehånds opplysning og delvis medopplevelse i det som da hendte. Det første jeg da vil minne om, er noe som vel så å si alle NS-

folk kjenner til, nemlig hva som foregikk på Aker sykehus umiddelbart etter mai-dagene 1945. Personlig hadde jeg en god venninne som i noen tid hadde arbeidet på dette sykehuset og som derfor så alt hva der da foregikk. Der lå mange sårede soldater, også norske frontkjemper. Flere av dem var så syke at de var døden nær på grunn av store skader, mange med ett eller to amputerte ben eller armer, eller med store skader i hodet og dype skuddsår ellers på kroppen med høy sårfeber. Disse ble uten videre, uansett legenes prøver eller ikke, av Heimefronten hentet og dratt brutalt ut

av sine senger for å bli puttet i vanlige fengsler.

Ja, det var nå det, som sagt en meget kjent sak. Men der hendte også andre ting som vel ikke har nådd ut til noen større del av det norske folk. Vi kan jo bare henvise til hvordan det gikk den gangen professor minister Skancke ble hentet på Nr. 19 for å skytes ved henrettelsesstedet på Akershus. Han ble jo nemlig først skadeskutt og da dette skjedde, ikke så langt fra de fengselsceller hvor våre NS-fanger med de lange og livsværlige straffer satt, hørte de skrikene om natten fra ham da dette foregikk. Heldigvis ble han jo

truffet så han døde ved det annet skudd. En god venninne av meg som hadde sin mann sittende blant disse fanger, fortalte om dette som han selv hadde vært med å oppleve neste gang hun kom på besøk. Men så kan man jo spørre, hvorfor traff ikke disse som skjøt minister Skancke med det første skudd? Jo, det har også sin naturlige forklaring. Min familie hadde nemlig den gang en god venn som nu er død, ved navn oberstløytnant Felix Andersen. I all den forvirring som da eksisterte, var han blitt satt inn i en av cellene på det som på Nr. 19 kaltes dødsgangen, mens hans sak da den

kom opp, gikk ned fra påstand om dødsstraff til fem års fengsel. Han fortalte meg personlig at når de om nettene etter hvert som flere og flere av hans kamerater på samme gang var blitt hentet av den peletongen som skulle skyte dem, etterhånden ble mer og mer uvillige til å drepe sine landsmenn på den måten, måtte fylles med alkohol for i det hele tatt å få dem til å utføre disse verv. De kom da ravende bortover dødsgangen også forbi hans celledør i fullskap med skrik og skrål. Altså, årsaken til at de ikke alltid traff den dødsdømte ved første skudd!

(Forts. side 6)

Landssvikoppgjøret — en livsskade for norsk rettsliv

AV JENS BJØRNEBOE

«Den tredje Bror blev henrettet, jeg telegraferte den hele Nat til Hitler og Terboven men forgjæves... En saa omtumlet Landsforræder som jeg findes ikke.»
— Hamsun

Såvidt jeg husker har ikke noen annen norsk bok vakt en så massiv forargelse som «Under en hårdere himmel». Det eneste som reddet forfatteren unna anklagen for fascistiske sympatier var hans to tidligere romaner, fremfor alt «Før hanen galer» med nasjonalsocialismens bestialitet som hovedmotiv. Mennesker som er unge i dag har neppe noe levende bilde av den episode i norsk historie som fikk navnet «Landssvikoppgjøret». Man husker ikke den sanseløse nasjonalisme og den politiske nyanse-løshet fra den gang. Men for oss som husker det, er allerede uttrykket «gode nordmenn» nok til å få det til å gå kaldt nedover ryggen på oss. Ensretningen i presse, litteratur og juridisk fremgangsmåte var av en skremmende karakter. Ikke under Quisling, — men etter krigen, kom den fascistiske periode i norsk historie. Den munnet ut i beredskapslovene som i prinsippet erklærte alle venstreradikale Ex Lex og Varg i veum.

Man må til Hitlers Berlin eller Stalins og Bresjnevs Moskva for å finne lignende rettspraksis. En spesiell skandale utgjør retts-saken mot Knut Hamsun.

Man kan her bare kort sitere enkelte finesser fra den såkalte «rettspsykiatriske erklæring» som professor dr. Langfeldt står ansvarlig for. I dokumentet møter vi tidlig Gunnar Reiss-Andersen, men maskert som Reis Andersen. Gyldendals prektige mann Hegel bærer i dokumentet navnet Haglr. Kristofer Nagel Janson opptrer under navnet Kristoffer Janson. Kristoffer Hansen bærer pseudonymet

Hamsen. Vår gode konservative gamle Bismarck er omdøpt til Bismarch. Bødtker kalles Bødker. All er blitt til Al. Advokat Wiesener er blitt til Wisener. Gjelstrup til Jel-Strup. Terroristen Kareno er blitt til yerrorist Karene. Kielland er blitt til Kjelland. Gyldendal naturlig nok til Gyldendæ. Hva er da mer logisk enn at Hamsun er blitt til Hansum?

Dette er utførelsen. La oss se på innholdet:

«Hans (Hamsuns) angrep på amerikansk åndsliv og kulturens resultater i det hele er vel derimot nærmest et uttrykk for hans mindreverdighetsfølelse på grunn av den mangelfulle utdanning han selv hadde. Akkurat som hans i sannhet tilsynelatende eiddommelige forakt for teater vel er et uttrykk for den mindreverdighetsfølelse han lider under — fordi han ikke selv kan skrive teaterstykker.»

Det er dype tanker. Nobelpristageren, den over enhver forstand verdensberømte, som privatmenneske suverene, den høyt beleste Hamsun lider av mindreverdighetsfølelser.

Dette psykiatriske dokument, dette — såvel i form som i innhold — slurvete, forvrøvlete, overfladiske, dilettantiske amatørprodukt fra professor Langfeldts hånd er typisk for den nasjonale galopperende hjernebløthet som idag går under navnet «Landssvikoppgjøret».

Juridisk var det verre. Den såkalte «landssvikanordning» som ble dekretert i London i 1944, grunnlovstridig uten Stortingets sanksjon, uten offentliggjørelse før dens ikrafttreden, medførte et nytt surrealistisk innslag i norsk rettsliv. Anordningen fikk tilbakevirkende kraft, hvilket ingen norsk lov kan ha. Den medførte også med tilbakevirkende kraft dødsstraffens gjeninnførelse for sivile forbrytere mot Staten. Uten nevneverdige vanske-

ligheter fikk man i tidens fylde Høyesterett til å akseptere mærrittet.

Den dialektiske bakgrunn var følgende: Etter tidligere eksisterende lov var minimumsstraffen for landsforræderi 4 år. Til gjengjeld måtte de straffbare handlinger være av en ytterst konkret art: nemlig reell bistand til fienden. Etter eksisterende lov kunne bare en ganske liten minoritet av norske nazister og medløpere ha vært dømt for landsforræderi. Ved hjelp av landssvikanordningen lyktes det å anlegge 92 000 straffeprosesser, det vil si at hele den gruppe som var sympatisk innstilt overfor Tyskland eller nazismen, men som ikke hadde begått straffbare handlinger, denne gruppe kunne nå settes under tiltale.

Landssvikanordningens tilbakevirkende kraft ble begrunnet ved at man kalte det en amnestilov. Og amnestier — det ligger i sakens natur — har tilbakevirkende kraft. Men denne gang går amnestiet ut på å få dømt mennesker man ellers ikke kunne komme til livs, samt på å gjeninnføre dødsstraffen i sivil lovgivning. En amnestilov som i Norge muliggjorde 25 henrettelser må sies å være enestående i sitt slag.

På dette tidspunkt, kort etter krigen, virket selvfølgelig presens ensretning uhyre provoserende på enhver som ønsket å opprettholde en nyansert politisk tenkning. Det massive kollektive hyl om de «gode nordmenns» fortrefelighet, selvforherligelsen, nasjonalismen kontra de mer eller mindre politisk bevisste knallpatrioter som hadde sluttet seg til NS for å motvirke «bolsjevismen» i Norge, førte i alle fall hos undertegnede til en umåtelig lyst til å gjøre oppmerksom på realitetene.

Går man lenger tilbake, finner man i 30-årenes politiske situasjon en annen bakgrunn for

«Under en hårdere himmel». Stalins Moskva-prosesser, de forutgående massakrer av den russiske bondebefolkning, utryddelsen av hele den faglige og intellektuelle elite i Sovjetunionen, var en sjokkoplevelse uten sidestykke for en hel europeisk generasjon. Massakrene i Russland står — selv Hitlers tatt i betraktning — til dags dato uten sidestykke i verdenshistorien. Hvis en del avsnitt i boken viser en altfor sterk skepsis overfor den Moskva-tro radikalisme, da ber jeg leseren om å se det mot denne bakgrunn. Først idag, gjennom Daniel Sinjavski-prosessene, de videre pogromer mot intellektuelle og selvstendig tenkende mennesker innen Sovjetunionen, etter okkupasjonen av Tsjekkoslovakia, er dette blitt bragt tilbake i erindringen igjen. Det vil antagelig være lettere å forstå en del av bokens synspunkter idag enn det var i 1957 da den utkom for første gang.

Et siste synspunkt som må nevnes er at min undersøkelse av landssvikoppgjørets dokumenter var det første som vakte min mistanke overfor norsk rettsvesen. Hva jeg senere har skrevet i romaner og skuespill

om et anakronistisk, demoralisert rettsapparat har sin første opprinnelse i innsikten i landssvikoppgjøret. Det er til dags dato min mening at landssvikoppgjørets totale brudd mellom rettspleie og moral har vært, og er, en livsskade for norsk rettsliv. Smittestoffet fra fascismen ble overført i de dager da vi feiret vår demokratiske frihet. «Subjektiv straffeskyld» og «resosialisering» var stikkordene for den siviliserte strafferettspleie før krigen. De ble erstattet med et uttrykk som ble benyttet til å unnskyldde enhver handling fra domstolenes side: «De generalpreventive hensyn». Det vil si «å statuere eksempler», det vil si å straffe Hansen ekstra hårdt for handlinger som Olsen ennå ikke har begått, men som han kanskje kan komme til å begå.

Lover med tilbakevirkende kraft, dødsstraffens gjeninnførelse, «de generalpreventive hensyn», er de slagord under hvilke de store reaksjonære synspunkter ble gjeninnført i etterkrigstidens strafferettspleie her i landet.

Billingsstad, desember 1968
Jens Bjørneboe

Landet mitt

Jeg holder på å rydde opp i gamle papirer, og så fant jeg dette diktet.

Diktet er skrevet i de mørke trettiårene til Gerhardsen, men det viser min tro på folk og fedreland. Fra skoleårene, framhaldsskole, middelskole, gymnas og videre har jeg vært en uforberdlig nasjonalist. Det begynte med min kjærlighet til Wergerland, og senere har jeg måttet leve med den.

Jeg er nå over åtti år, og Nor-

ge er fremdeles mitt eneste fedreland, Jeg har aldri hatt plass for andre.

*Endå skal soli lysa
og signa kvar arbeidshand!
Endå skal landet hysa
ein lukkeleg arbeidsmann!
Fiskar, arbeidar og bonde
skal samlast til arbeid i tru
for saman å yda det vonde
og byggja ei varande bru
frå heim og til fedreland.*

Per Lie d.e.

MÅNEDENS «PERNILLE»:

Med interesse fulgte jeg med i tillagingen av en Ingrid Espelidrett for så neste lørdag å kopiere og servere den i mitt noe ringere kjøkken. Det var antagelig ett eller annet jeg hadde oversett eller overhørt, eller Ingrid Espelids rett var for avansert for en fjortenåring, for etter første munnfull kom det fra Gullet: «Det smaker pyton.»

«Pyton?»

«Jaa, pyton. Er du helt gagga, eller?» Gullet er ikke i den letteste alderen for tiden.

Så nå behersker jeg to nye ord,

riktignok begge med negativt innhold, men det er så mye gagga i verden for tiden at det kan være godt å ha litt å variere med.

I Stavanger fant mange det diskriminerende for grisen at Stavanger Aftenblads julegris bar navnet Khomeini, men jeg tror neppe at den derfor smakte pyton. Vinneren hadde neppe noe personlig forhold til Khomeini den annen. Forresten har mor en noe tilårskommen venninne, som under krigen hver sommer fra 1942 av alet opp en gris. De bar alle navnet Theodor. Theodor var et

svinenavn, påstår samme dame som foraktet Roosevelt for hans underdanighet overfor Stalin. Hun måtte riktignok reise bort når Theodor skulle avlives. En kan bli glad i en gris også. Personlig tror jeg at jeg heller hadde sultet enn å avlive grisen, og at den bent fram hadde smakt pyton. Men jeg er kanskje for sentimental både når det gjelder dyr og mennesker. Jeg vet at jeg ikke hadde bragt det til forfremmelse enten jeg hadde begynt som sersjant eller oberst.

Skulle jeg kanskje trekke i uni-

form for å forsvare det styret vi har? Jeg kan så inderlig godt forstå at det var tenkende mennesker som ikke følte seg kollektivt ansvarlig for Johan Nygaardsvold & Co's kurs mot avgrunnen etter at målet, avgrunnen, var nådd, og som gjorde opprør for som rebel-ler å forsøke å bygge stiger opp fra avgrunnen. Og jeg forstår fullt ut at de tenkte i 1940: Hva med Norge, dersom Tyskland vinner krigen? Skal vi da for all framtid være et folk av underjordiske avgrunnsinnbyggere. Og jeg beundrer dem for at de ikke feigt, etter

at krigslykken begynte å vende seg for tyskerne, som visse italienerne kledte seg i en ny ham for å skjule sin identitet, men holdt ut for det som *de* mente var til Norges beste, helt til the bitter end.

De fikk kjenne det som smakte pyton.

Med min beundring for dem går jeg inn i et nytt tiår. Jeg gleder meg til uavlatelig å tale deres sak. Selv dør de, dessverre, langsomt ut. Jeg har, med statistikken i ryggen enda lang, lang tid foran meg.

Pernille

INN I DE ÅTTI

Skankes . . .

(forts. fra side 1)

medfører noe rettskrav for meg på å få benådning. Men jeg syntes dog allikevel at jeg burde ha et ganske sterkt *moralsk* krav i så henseende.

I en tidligere sak stemte f.eks. 4 for livsvarig, mens 5 stemte for dødsstraff, og resultatet ble derfor livsvarig. Jeg mener det må være moralsk forkastelig at en hvis sak er endelig avgjort skal skytes fordi 5 dommere mente det, mens en annen skal ha livsvarig enda det samme antall dommere krever dødsstraff. (En sak er jo ikke endelig avgjort før spørsmålet om fornyet behandling er avgjort.)

I en annen sak (Gamborg Nilsen) stemte 9 dommere for dødsstraff og samtlige 9 frarådet benådning, men regjeringen benådet ham *enstemmig*. («Aftenposten nr. 44, 27/1-45.»)

På bakgrunn herav og tillike den omstendighet at jeg nå har sittet i over 27 måneder med dødstruselen hengende over meg, synes jeg at en mere konsis uttalelse fra rettens side om benådningsspørsmålet kunne vært på sin plass, sett ut fra et rent humanistisk standpunkt. Men dommerne er vel ikke humanister. Jeg tror jeg tør si at man må ha *særlig* sterke nerver for å utholde en slik påkjenning som den jeg har hatt i disse årene.

Jeg har jo lest i avisene om «den meningsløse forhaling av saken» som jeg bedriver. Det sies at «det er hans egen skyld at han blir sittende så lenge med dødsdom. Hadde han ikke søkt om gjenopptagelse kunne han ha vært skutt for lenge siden». Det er merkelig at slikt kan tenkes og skrives. Det er vel helt naturlig at en dødsdømt kjemper så lenge han kan. Og jeg tror i tillegg hertil at min forsvarer kan bekrefte at min søknad om gjenopptagelse er vel begrunnet. «Forhalingen» er ikke den dødsdømtes skyld, men «rettsoppjørets». (Skankes uth.) Det lar seg i det hele ikke forsvare å bruke et ugyltig straffebud. Fra det tidspunkt da jeg fikk rede på at det sannsynligvis ville bli nedlagt påstand om dødsstraff og til nå er hengått i alt 36 måneder, dvs. 4 ½ fengselsår. Blir dommen eksekvert så har jeg hatt en tilleggsstraff til dødsstraffen på 4 ½ år. Selv nazistene var ikke så grusomme og sadistiske. Men nå skjer det hele i legale former og virker som psykisk tortur i-

stedenfor fysisk, både for den dømte og for familien.

Om det skal bli mitt siste ord, så vil jeg si at det pågående «rettsoppgjør» er et eksempel på hvordan et rettsoppgjør *ikke* skal være. Hadde man fulgt professor Skeie's og dr. Scharffenbergs råd om å basere hele rettsoppjøret på de lover som gjaldt her i landet før krigen, så var det blitt mye bedre. Som psykiatriker vil De sikkert forstå meg når jeg sier, at jeg meget heller hadde foretrukket en grusom fysisk tortur fremfor den psykiske tortur som jeg nå har gjennomgått og som «rettsoppjøret» har skylden for.

Mitt ønske er at slikt aldri må skje mer i Norge.

Og så vil jeg til slutt få takke Dem for all Deres vennlighet og imøtekommenhet imot meg under fengselstiden. Det har vært en god støtte og jeg har i høy grad Dem å takke for at jeg har vært frisk og kunnet holde ut.

Vennligst overbring også dr. Scharffenberg en hilsen fra meg.
Deres ærbødige
R. S. Skancke
(sign.)

P.S. Vedlagt sender jeg Dem et dokument «Rettsoppgjør på objektivt grunnlag osv.» som muligens vil interessere Dem. Det er skrevet for en bestemt person som ikke kjenner min sak, og det inneholder enkelte ting som *De* kjenner fra før.

D. S.

Det er lykkes oss også å få fatt i det dokument Ragnar Skancke nevner i sin etterskrift. Dokumentet er *hans egen* utredning om gangen i straffesaken mot ham, og om de menn som var skyld i at et av vårt lands kjærligste og dyktigste menn ble myrdet. «Folk og Land» offentliggjør i neste nummer det avslørende dokument.

Stemningsrap- . . .

(forts. fra side 3)

front så det går rundt i haue på oss, men vi leser lide om den orgen som skalta og valta med pengane våre mens de boltra sæ i paroler. Hvis en skulle være så heldig å slippe noenlunde heilskinna ud av historien blir en betrakta som en spyttlikker.

Stina med Busten æ adskillig forskrekka over at en mister både ære og tillid fordi om en har vært kokke for tyskerane under krigen. Ho var sjel på arbeids-

kontoret i 1942 og søkte etter jobb og blei anvist arbeide som kjøkkenpige i ei tysk brakke. Hadde ho nekta var ho blitt arrestert. Og nå er ho altså, så vidt ho kan begripe, forfremma te landssviger, først og fremst fordi ho ikke heldte gift i maten når ho dekkka bordet og dernest fordi ho ikke forsøgte å spennet kroge for den tyske kapteinen en kveld han var full. —

Ifølge juristane var det nærmest ei nasjonal plikt å gi fienden gift. En kan vanskelig få nasjonal hederlighetsattest hvis en ikke har forsøgt sæ med veronal.

Nå heder det riktignok at du ikke ska slå ihjel, men under okkupasjonen var det 5. bud satt ud av kraft ifølge en overenskomst mellom Vårherre og Hjemmefrontledelsen. Det sjette bud måtte overholdes i Norge, men ikke i England.

Det var forresten forskrekkelig få som gikk rundt og blanda gift i den tyske maten, redaktør.

Musehølet sa sist æ traff han nere i svingen ved handelsmannen, at vi sikkert kommer te å holde på med oppjøret med landssvigerne te neste verdenskrig. Det beste vilde etter hans mening være om alle som oppholdt sæ i Norge under okkupasjonen blei fradømt alminnelig tillit i 10—15 år. unntatt hjemmefronten, Grinifanger, folk som stal fra tyske lagre og noen andre udvalgte. De udvalgte sammen med Englandsfarerne måtte opphøyes i en supernasjonal heilnorsk elitejössingklasse, som ingen måtte pille på. Først da blei det samhold.

Æ hadde igrunnen tenkt å skvette noe mer galde, men nå må æ ta tørn, redaktør. Det æ egentlig vilde med denne lille epistelen var å konstatere det enkle faktum at de som blei i landet under okkupasjonen, de klarte virkelig å sette sæ i respekt. Men den respekten varer ikke lenge hvis vi skal ture frem med å dømme og fordømme i fleng. Det æ sikkert snart fler landssvigerne i landet enn det æ «gode nordmenn».

God nait for denne gang. Snileviga på tampen av okt. 1945

Deres noe fortørna
Nils i Snileviga.

Ola Nordmann . . .

(forts. fra side 4)

Og så kommer vel det verste til slutt. Jeg var glad for den gang å få være en god venn og jeg håper trøster, for en av våre ministerfruer hvis mann også var dømt til døden. Vi var meget ofte sammen i den tiden så jeg haddde begivenhetene helt inn på meg. Det viste seg nemlig i mellomtiden at hennes mann var blitt syk og lå dødssyk av kreft på et hospital i Oslo. Nettopp da kom den tiden da myndighetene hadde bestemt at han skulle skytes, og da de ønsket å hente ham ble han tross ivrige protester fra hans lege, som sa han haddet bare ganske kort tid

igjen å leve, ble der ikke tatt noe hensyn til dette, men den dødssyke mannen ble etter ordre fra myndighetene trukket ut av sin sykeseng og bragt til rettestedet hvor han ble skutt.

Det er kun av hensyn til hans eventuelle gjenlevende slektninger eller andre som sto ham nær, at jeg ikke nevner hans navn. Ikke fordi at jeg ikke vet hva jeg sier.

Disse minner er så grusomme at vi NS-folkk ofte kan være fristet til å skyve dem fra oss og av bekvemmelighetshensyn helst ikke snakke eller skrive noe om dette. Men noe i den norske folkesjel er blitt ødelagt, når slike ting kan foregå i fredstid.

DOROTHEA N.

Også et . . .

(forts. fra side 2)

Den usannhet man i årevis har foret lære bøker, diskusjoner og avisartikler med, var intet annet enn en *blank løgn*. Sikkert må det være at den del av norsk ungdom som meldte seg til tjeneste i den tyske krigsmakt, ble lurt på dette punkt, og det meget bevisst.

Ubettinget anvendte HØYRE-parti-regjeringene aller minst, til forsvaret. Mest anvendte BONDE-partiregjeringen.

Den eller de som skal stelle med forsvaret nå og har gjort det tidligere har sikkert visst at vilkårene for å bygge opp et forsvar burde være:

a) Man må vite hva man skal forsvare. Det er ikke bare tale om land og jord, men tillike de rettigheter man har og ikke minst den menneskeverd man besitter.

b) Man må vite mot hvem man skal forsvare dette.

c) Man må vite hvilke metoder, midler og våpen man kan anvende i dette forsvar.

Dernest kommer et undervilkår, som særlig idag, er ufravikelig. Man må i en fredstid *ikke* befeste noen del av landet som man vet ikke kan forsvares i en krig.

Den forsvarsledelse man hadde før siste krig, visste åpenbart ikke dette. Det man skulle forsvare var noe langt mer enn land og folk. At man fikk noe å forsvare skyldtes *ikke* de borgerlige regjeringer i tiden 1919/20 til 1931/32. Man kan ikke det eller ikke. Statsminister Johan NYGAARDSVOLD skal ha en større del av æren for at så ble tilfelle.

DERSEM man mener med manglende bevilgninger til forsvaret i disse år, m.a.o. at man anvendte for liten del av de totale statsutgifter til forsvaret, så rammer dette alle politiske partier og i langt større grad såvel HØYRE-regjeringene og VENSTRE-regjeringen enn den fra Arbeiderpartiet.

Men til dette er å si med *understrekning*. Norsk forsvarsledelse var i tiden før 1939/40 *ikke i stand* til å motta og bruke, fornuftig, større pengemidler. Jeg vet dertil at det stort sett var de

samme mennesker som skulle lede denne planlegging og oppbygning.

Det er blitt skrevet av major Einar SAGEN at statsminister Johan NYGAARDSVOLD i sin statsministertid anvendte til forsvarsministre, antimilitarister. Statsråd Birger LJUNGBERG som var yrkesmilitær og dertil knyttet til infanteriet, ble utnevnt til forsvarsminister i regjeringen Johan NYGAARDSVOLD den 22. desember 1939, og dersom statsminister Johan NYGAARDSVOLD ikke fikk mobilisert før krigen kom til landet, burde denne forsvarsminister, som jeg formoder *ikke var antimilitarist*, ha foreslått det og fått det gjort. Dersom han ikke fikk sin vilje, skulle han ha forlatt regjeringen Johan NYGAARDSVOLD. Han forble forsvarsminister i denne regjering til mars 1942.

Det er en meget underlig tanke idag, at man kan mene, at dersom dette lands forsvar hadde fått flere midler til bruk i *forsvaret*, skulle man med hell ha forsvart dette land og forhindre at den tyske krigsmakt kom inn i landet. Jeg har sogar fått lese at dersom, det løfte som general Auchinlek hadde gitt NORGE om at de skulle få 5000 MG. som jeg formoder er forkortelse for *machine gun*, var holdt, skulle man ha gått lenger enn til OSLO. Takk og pris for at vi ikke fikk sluppet løs . . . 'disse gale hunde' . . .

NORGE ble angrepet i første rekke av ca. 11 000 tyske soldater. Det var og er ikke spørsmål om å forsvare seg mot disse 11 000 soldater. Dersom man innbiller seg at HITLER ville ha tålt at VI hadde vellykket forsvart oss mot den tyske krigsmakt, er man utilgivelig uvitende om den tiden.

Efter at VI var hærtatt, ødela de tyske krigskrefter, noen millioner soldater i Sovjet-samveldet, Frankrike, Storbritania, Holland, Belgia, Balkan og Afrika. Dertil besatte de tyske krigsmakter landområder som var noe helt annet enn det VI kunne stille opp. Takk og pris for at det gikk som det gikk, og det hadde ikke gått som dette dersom *de gale hunde* hadde fått herje med dette forsvar.

Den siste forsvarsplan man hadde i dette land, før krigen i 1940, var laget av avdelingsjefen i Forsvarsstaben, *Otto Ruge* som senere ble general og sjef for forsvaret i dette land. Planen ble fremmet av venstrepartiets statsminister Johan Moewinkel.

NORGE hadde det FORSVAR det fortjente og maktet i 1940. Forsvarsviljen var ikke til stede eller skal vi si at folket var ikke motivert for et forsvar. Enda slettere er det idag.

Det er mer enn fortjenstfullt at «Folk og Land» forsøker å ta fatt på dette meget betydningsfulle forhold. Jeg håper bare at man der ikke rykker tilbake *fordi*, man kan tale om og dokumentere forhold som ikke passer alle. Harry Lindstrøm

Annonse

HVEM FANT OPP GASSKAMRENE,
TYSKERNE ELLER SEIERHERRENE?

HOLOCAUST

av A. I. Bru

VIL SETTE DEM PÅ SPORET

Bestilling til: A. I. BRU, Bergsligaten 8, Oslo 3
PRIS KR. 32,—

Mens Pinochet teller rubler — skåler Bresjnev i Chilensk rødvin

«Berlingske Tidende»s medarbeider, Kjeld B. Nilsson, forteller i sin avis om den bok som vakte størst interesse under høstens boksesong i Frankrike. Boken fikk den ære å komme på forsiden av to politiske ukeblader da den utkom, og den ble årsak til at bil etter bil med nummerskilt fra den sovjetiske ambassade i Paris rullet opp foran en bankbygning på Boulevard Haussmann. I noen av bilene satt sikkerhetsfolk fra den lokale avdeling av NKDV. De tok bankpersonalet i forhør bak lukkede dører.

Banken på Boulevard Haussmann er ikke en alminnelig bank. Den heter Banque Commerciale pour l'Europe du Nord, og 99,7 prosent av aksjekapitalen eies av den sovjetiske Gosbank sammen med den sovjetiske statsbank for utenrikshandel i Moskva.

Det var fra denne bank, som i daglig tale kalles Europabank, at forfatteren hentet innholdet

til sin sensasjonelle bok, som fikk tittelen «Den russiske banks hemmeligheter». Boken med sine 286 sider består nemlig for det meste av kontoutdrag og EDB-utskrifter herfra.

Administrerende direktør for Europabank er den franske kommunist Guy de Boysson, et tidligere medlem av Deputerkammeret. Men den virkelige sjef er visedirektør Vladimir Ponomarev, som utad må «spille 2. fiolin», fordi fransk lovgivning krever fransk statsborger som generaldirektør.

Boken, som er skrevet av Jean Montaldo, rammet både den franske og den sovjetiske bankdirektør som et lyn, og satte Sovjetambassaden i Paris på enden. I alle år etter krigen har det vært hevdet åpenlyst at det franske kommunistpartiet blir finansiert fra Moskva. Jean Montaldo kan svart på hvitt påvise hvilke kontonumre partiet har i den sovjetiske Europabank, og hvilke bevegelser det

har vært på disse konti innenfor et enkelt regnskapsår.

Den kan også vise utdrag av konti tilhørende forskjellige kommunistiske dagblad. Konti som står i redaktørens eller fremtredende medarbeideres navn. Her finnes også utdrag av utbetalinger til Landsforeningen for Vennskap mellom Frankrike og Sovjetunionen.

Kompromitterende er det også at de kommunistiske dominerte fagforeningers sammenslutning C.G.T. viser seg å ha en konto i Europabank.

Blant privatfolk, som på tvers av de generelle regler er innrømmet rett til å ha konto i Europabank, finner vi mange intellektuelle kunstnere og skribenter som alltid har hevdet deres uavhengighet av Moskva. En av dem, Jean-Paul Sartre, har glemt å stenge sin konto i Europabank og kan nå hos sin bokhandler bli minnet om at han har et tilgodehavende på 628 franc og 25 centimer. Også til

nordiske lad ble via Europabank pr. 3. januar i fjor overført mange millioner rubler. Handelssamkvem er den offisielle begrunnelse i de oppsnappede bilag. Interessant er i den sammenheng en intern skrivelse til sirkulasjon mellom bankens to direktører og tre (sovjetiske) visedirektører som forklaring på hvorfor handelstilskuddene ikke alltid stemmer overens med den offisielle russiske eksport-import statistikk. — Handel med noen land gjør man best ikke å tale offentlig om, heter det i det interne skrevet.

Hva man mener med det forstås best av at Pinochets Chile er blant de land Moskva har sendt penger til via Europabank. Kanskje til overraskelse for de rettroende, som stormer av sted med sine røde protestbannere, hvis naboen kommer fra utlandet med en flaske chilensk rødvin.

Minneord . . .

(forts. fra side 3)

ketoner. De var også kjent for sin deltakelse i menighetsliv og bygdestyring og senere for sin aktivitet under unionskampene som liberale venstrepolitikere.

Med sin kulturbakgrunn, sine faglige kvalifikasjoner i jord- og skogbruk, sin romslighet og gav-

mildhet, var Skuggevik godt skikket som storbonde på Glærum. Husmennene fikk kjøpe sine plasser for en billig penge og ble hans varige venner. Han besøkte de ofte. Alt trivdes i hans nærhet.

Bakom gården lå skogen, av de største i fylket. En tid etter at Axel ble gift til Glærum, arvet han 8000 kroner, — en stor sum den gang. Og pengene brukte han til å plante skog. Hundre tusen granplanter ble nedsatt (ca. 1933), og det på meget god grunn. Da jeg i høst gikk gjennom Glærumskogene, falt følgende strofe meg inn: Sjelden har en arv båret penere fold.

Skuggevik var en god familiefmann. Hans omsorg og selvpoffrelse omfattet alle, fra de største til de minste, barn, barnebarn og slektninger. Og familien på sin side satte pris på dette: Farens venner var deres venner.

Derfor kan jeg fortsette å besøke Glærum går og vil alltid føle meg hjemme der. Hus og innbo minner meg om tidligere besøk, jeg hører liksom husbondens stemme og tenker meg at vi to snakker sammen.

Jeg opplevet Axel Skuggevik som en god, velment og givende mann, en kjær venn som nå har forlatt oss.

Derfor ærer jeg hans minne i varm takknemlighet,

Arne Arnes

Stadig mange «støtteannonser»

Våre venner glemmer oss ikke! I forbindelse med abonnementsfornyelsen rundt årsskiftet er det allerede kommet inn et stort antall «støtteannonser» som det vil ta oss flere nummer å kvittere for. «Støtteannonser» er som kjent bidrag på kr. 50,- eller mer til sikring av avisens drift.

Denne gang går takken til de 50 som var først ut, og som til sammen ga oss kr. 5 730,-.

«STØTTEANNONSER»

fra «Folk og Land»s venner.

Takk for følgende bidrag:

D., Mehamn 50,—	R., Isdalstø 70,—	K., Stavanger 600,—	T., Sande 120,—	P., Nesbru 1 050,—
J., Vassdalsvik 60,—	J., Toftevåg 60,—	H., Søndeled 60,—	B., Sande 50,—	S., Nesoddtangen 100,—
H., Verdal 100,—	G., Bergen 100,—	B., Marnardal 60,—	O., Nore 60,—	I., Myrvoll 160,—
M., Kvål 60,—	I., Bergen 50,—	K., Kristiansand 50,—	I., Drammen 60,—	E., Gressvik 50,—
A., Hjørungvåg 50,—	B., Bergen 60,—	A., Eidanger 50,—	S., Gran 60,—	G., Sarpsborg 50,—
M., Langvåg 50,—	J., Lindås 50,—	O., Porsgrunn 120,—	E., Skrautvål 100,—	R. H., Oslo 50,—
P., Høyanger 150,—	T., Nesttun 50,—	T., Ulefoss 50,—	E., Tolga 50,—	M. F., Oslo 150,—
		A., Larvik 60,—	J., Tynset 100,—	O. Ø., Oslo 50,—
		S., Sandefjord 50,—	I., Stai 60,—	U. S., Oslo 50,—
		O., Sandefjord 60,—	E., Hamar 450,—	O. M., Oslo 300,—
		A., Sundene 150,—	J., Våler i S. 120,—	E., Næstved 50,—
		G., Horten 60,—	T., Skedsmokorset 60,—	K., Århus 50,—

Hva Quisling sa for 40 år siden:

«Fritt Folk» 27. januar 1940:

— I nr. 1 av «Fritt Folk» i år hadde vi en artikkel med denne tittel: «ENGLANS SKYGGJE OVER NORDEN. TYSKLAND HAR INTERESSE AV Å BEGRENSE KRIGSSKUEPLASSEN. — ENGLAND AV Å UTVIDE DEN.»

Denne artikkel som ble sitert i den tyske presse, vakte atskillig røre i den norske. Ja, noen av våre første aviser fremsatte i denne forbindelse endog krav om at «Fritt Folk» **skulde forbys**.

Påstanden om at vestmaktene har planer om å trekke Norden inn i krigen, ble i storparten av den norske presse karakterisert som **tyske fantasier**. Men det ligger jo i selve **sakens natur** at vestmaktene har interesse av å få Norden med i krigen på sin side, kanskje først og fremst fordi det engelske forsøk på å sulte ut Tyskland ikke har ført til det forønskede resultat og neppe heller kan føre til målet, så lenge Norden holder seg nøytral.

Likeså selvfølgelig ligger det i Tysklands interesse at krigsskueplassen blir mest mulig begrenset, og at Nordens **nøytralitet opprettholdes**.

Sosialistenes ære og samvittighet

Bare innen lægekretser er kjent at det i 1976 forelå en sosialistisk utredning, hvor det ble foreslått å la lægeløftet få en mere moderne utforming, en «forsikring om at han/hun samvittighetsfull vil oppfylle sine plikter som læge».

Ved første øyekast virket forslaget både rett og riktig, og svært få læger tok bryet med å sette seg inn i den fulle ordlyd.

Det var våkne medlemmer i Norges kristelige lægeförening som slo alarm. Forslaget innebar nemlig ikke bare en modernisering av språkdrakten, men også en vesentlig endring i innholdet. Fra formuleringen i lægeløftet om «— å ville utøve lægevirksomheten overensstemmende med hva ære og samvittighet krever,» skulle det nå hete: «— å ville utøve lægevirksomheten overensstemmende med hva ære og samvittighet og landets lover krever.» Tillegget var i seg selv overflødig, da læger står i samme forhold til landets lover som norske borgere forøvrig. Når medlemmene i Norges kristelige lægeförening reagerte, var det for at tillegget betød en trusel mot samvittighetsfriheten i situasjoner der det vedtas lover som kan skape samvittighetskonflikter, slik som f. eks. abortloven har gjort.

Det er ingen tvil om at Norges kristelige lægeförening her avverget en sosialistisk overrumpling, som ville bety diktatorisk myndighet over lægene. Hvilket kunne resultere i at læger som av samvittighetsgrunner nektet abortingrep, ville miste sin lægepraksis.

Denne gang mislyktes forsøket, men sosialistene vil igjen forsøke seg. På andre områder, i andre fag.

Så her må vi alle være våkne.

Du som sier . . .

Cally Monrad som døde i 1950 — etter psykisk og fysisk mishandling — var før okkupasjonen en av landets mest avholdte sangerinner og skuespillerinner. Hun debuterte som konsertsangerinne i Oslo 1899 og i operaen som Grethe i Humperdincks «Hans og Grethe» på Nationalteatret 1903, der hun senere sang en rekke større operapartier. Gjestet på operaen i Stockholm, 1909—11 an-

satt ved hoffoperaen i Berlin. Cally Monrad var betydeligst som romansesangerinne og ga en mengde konserter over hele Europa. Debuterte 1926 som skuespillerinne på Nationalteatret i tittelrollen i Bernhard Shaws drama «Jeanne d'Arc». Var i 1942—45 sjef for Det Norske teatret i Oslo. Ga ut romanen «Petju» (1922) og har skrevet flere diktsamlinger. Skrev synge-spillet «Trollskot», (Det Nor-

ske Teatret 1935) som fikk stor suksess. Under okkupasjonen var hun en av våre mest begeistrede ildsjeler, og like til sin død talte hun varmt om Quislings ideer og samlingstanke. Dette dikt av Cally Monrad, som også i dag har et budskap til store deler av det norske folk, skrev hun i årene 1940—45.

Du som sier du elsker vårt land, hvert dalstrøk, hver fjord, hver fjellknaus her nord — men forbanner din sønn, og fordømmer hans virke, hans skjønn.

Du som øver utålelig press på søster og bror og forhåner din mor og forakter din far for det syn og den mening han rar —.

Du, som sier du elsker vårt land, men svikter din venn — Du som stener de menn som har gjort seg til tolk for et gryende håp i vårt folk —.

Du — som vader i sladder til knes, du som møter hver dag med din misstro, ditt nag og besudler vår jord og bespytter det nye, som gror —.

Du — som sier du elsker vårt land. Hva med dem da, som bor i det landet? Din bror, din mor og far, din sønn — din venn — har DU svar?

Du på tyve, på fjør og på tress. Jeg må spørre deg nu: Er det jeg eller du som er gal? Er vårt land bare ditt? Gi meg svar, om du kan, du - og alle de nidkjære «du'er», som sier de elsker vårt land.

De som kjemper med åpent visir mot formummede fjes — — hvor ditt fjes og vil ses; når først masken er vekk — — DE forlanger å se dine trekk!

Når de møter ditt selvgode flir, ditt iskalde blick, din forlorne replikk, din totale fallitt — ja, da ser de mot hvem, de har stridt.

De som går uten frykt mot vårt mål, — det å oppstå igjen — De som handler som menn, de som tror på vår rett til å trygge vårt land og vår ætt.

De er døve for selvpoptatt gnål de som ofrer seg selv for det almenes vel, de som kjemper for fred tross alt, som vil trække dem ned.

... Du som sier, du elsker vårt land men strør salt på dets jord —. Når det kimer og gror vil du sanne en dag i hver reising, hvert lag — du — og hele din frihet av «du'er» hvem det er som har elsket vårt land.

... Du som tviler, men gjerne vil tro — Ah — til deg vil jeg si: Gjør deg fri. Ikke ri på den frasen om antipati!

Du som sørger — men elsker vårt land, du vil gledes igjen med din bror, med din venn, med din mor og din far, med din sønn, — alt det skjønne som var.

Du vil hilse på minnes bro det forgangne — det ny i et skapende gry —.

Du har helligste rett til å vorde til ett med det store som ånder har sett. —

Du og jeg og den samlede enhet av jeg'er og du'er som ærer og elsker vårt land.

CALLY MONRAD

INO

Institutt for norsk okkupasjonshistorie

Boks 924 - Sentrum, Oslo 1
Kontortid:
Mandag kl. 1000—1400
Tirsdag kl. 1000—1400
Onsdag kl. 1800—2100
Kontor:
Enerhaugsplassen 4, Oslo 6
Tlf.: (02) 19 06 71

Nyttårsbetraktning

AV DAG MARKUS

Muligens allerede før år 70 skrev Hebreerbrevets forfatter: «Jesus Kristus er igår og idag den samme, ja til evig tid». Dette var nok dristige ord, Jesus var jo henrettet, de kristne forfulgt og kristendommens fremtid i verden var uviss. Derfor må forfatteren sikte til noe bestemt: Jesu Kristi sentrale plass i historien som Guds åpenbarer og menneskenes frelser. Det er således et universelt og endegyldig budskap, og deri består kristendommens egenart. For ca. 1150 år siden nådde dette budskap også våre strender. Det var ved den såkalte Ansgarmisjonen med sentrum i Bremen-Hamburg, dessuten vestfra ved våre misjonskongers misjonærer. Olav Haraldsson fullførte det offisielle kristningsverk. Fra 1520-årene gjorde en religiøs fornyelse seg gjeldende ved bibelhumanismen og den tyske reformasjon. Det norske folk har vært meget begunstiget. Budskapet om Jesus Kristus har vært forkynt i full frihet inntil denne dag. Hva fremtids vil bringe vet ingen av oss. Men kristendommen er en åndemakt. Vår kristne tro kan ingen ta ifra oss. uansett alle ytre omstendigheter. Vi kan derfor intet bedre gjøre enn å ta Jesus Kristus med oss inn i det nye år, «Han er igår og idag den samme». Amen!

Dag Markus

FOLK og LAND

All post bes adressert til:
Postboks 7157 - Homansbyen, Oslo 3.

Kontoradresse: Enerhaugsplassen 4, Oslo 6 Tlf. (02) 19 06 71 Kontortid: Mandag kl. 10—14 og Tirsdag kl. 10—14 og onsdag kl. 18—21. Redaktøren treffes bare etter forutgående avtale.

Abonnementspriser: Kr. 40,— pr år, kr. 20,— pr. halvår. I nøytralt omslag: Tillegg kr. 5,— pr. halvår. Utenfor Skandinavia: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Bruk postgirokonto 5 16 45 04 Løssalg kr. 3,—

Annonsepris: Kr. 0.70 pr. spaltemm. + MVA

Viking Boktrykkeri, Oslo